

Učenie Ježiša Krista v evanjeliách

Od povolania k poslaniu

Mons. František Trstenský

**Katechéza pri príležitosti 35. ročníka stretnutia predstavených kňazských seminárov
Slovenska, Čiech a Moravy,
Spišská Kapitula 23. júna 2026**

Drahí bratia, keď sa zamýšľame nad témou učenia v evanjeliách, vstupujeme do jednej z najhlbších a zároveň najzákladnejších skutočností Nového zákona. Nejde iba o jednu z mnohých tém biblickej teológie, ale o skutočnosť, ktorá sa dotýka samotného jadra Ježišovho poslania a identity jeho nasledovníkov. Ak sa totiž pýtame, čo Ježiš počas svojho verejného účinkovania robil, odpoveď nemožno obmedziť iba na jeho ohlasovanie Božieho kráľovstva, na jeho zázraky, uzdravenia či polemiky s náboženskými autoritami svojej doby. Evanjeliá nám totiž ukazujú ešte inú, možno menej nápadnú, ale nesmierne dôležitú rovinu jeho činnosti. Ježiš formuje ľudí. Zhromažďuje okolo seba spoločenstvo učeníkov a trpezlivo ich vedie cestou, na ktorej sa učia vidieť, chápať, veriť a napokon aj žiť tak, ako žije On sám.

Pri pozornom čítaní evanjelií si nemožno nevšimnúť, aký veľký priestor venujú evanjelisti práve učeníkom. Nie sú iba kulisou veľkého príbehu o Ježišovi. Nie sú anonymným publikom, ktoré počúva jeho slová. Sú súčasťou samotného rozprávania. Ich otázky, ich nepochopenia, ich nadšenie, ale aj ich slabosti a zlyhanie sú vpísané do samotnej štruktúry evanjelií. Vidíme, že evanjelisti rozlišujú na jednej strane medzi zástupmi, židovskými autoritami, ľuďmi, s ktorými sa Ježiš stretáva a na druhej strane jeho učeníkmi. Akoby evanjelisti chceli povedať, že Ježiša nemožno správne pochopiť bez tých, ktorí ho nasledujú, a rovnako nemožno pochopiť kresťanskú existenciu bez pohľadu na cestu, ktorou Ježiš vedie svojich učeníkov.

Nie je náhoda, že jednou z najčastejších otázok evanjelií je otázka Ježišovej identity: „Kto je tento?“ Táto otázka zaznieva z úst zástupcov, protivníkov i samotných učeníkov. Popri nej sa však tiahne ešte druhá otázka, možno menej nápadná, ale nemenej dôležitá: „Čo znamená nasledovať Ježiša?“ Evanjeliá totiž neodhaľujú iba tajomstvo Kristovej osoby. Zároveň ukazujú cestu človeka, ktorý sa necháva Kristom viesť. V tomto zmysle možno povedať, že evanjeliá nie sú iba knihou o Ježišovi. Sú aj knihou o zrode učeníka.

Tu sa deje niečo jedinečné. Ježiš neprichádza iba preto, aby odovzdal nové učenie. Nezanecháva po sebe spis, ktorý by mali jeho nasledovníci študovať. Nezriaďuje školu v bežnom zmysle slova. Jeho spôsob odovzdávania zjavenia spočíva v osobnom vzťahu. V

centre nestojí text, ale osoba. Nestojí tam teória, ale nasledovanie. Preto prvé slová adresované budúcim učeníkom neznejú: „Pod' sa učiť moje učenie,“ ale: „Pod' za mnou“, „Nasleduj ma“. Ježiš nepozýva najprv k osvojeniu si určitého súboru poznatkov, ale k účasti na svojom živote.

Táto skutočnosť je mimoriadne dôležitá aj pre dnešnú Cirkev. Žijeme v dobe, ktorá prirodzene kladie veľký dôraz na vedomosti, kompetencie, metodológie a stratégie. Aj v oblasti formácie venujeme veľkú pozornosť ľudskej zrelosti, intelektuálnej príprave, psychologickému sprevádzaniu či pastorálnym zručnostiam. Všetko toto je potrebné a nenahraditeľné. Napriek tomu nás evanjeliá neustále vracajú k otázke, ktorá predchádza všetky ostatné otázky: Akého človeka vlastne Ježiš formuje? Aký je cieľ jeho pedagogiky? Čo chce vytvoriť v srdci toho, koho povolal?

Biblická odpoveď je pozoruhodne jednoduchá. Ježiš formuje učeníka. Všetko ostatné vyrastá z tejto základnej identity. Skôr než sa Peter stane apoštolom, je učeníkom. Skôr než prijme pastiersku zodpovednosť za Kristovo stádo, kráča za svojim Majstrom, počúva jeho slovo, učí sa jeho zmýšľaniu, prechádza vlastnými zlyhaniami a necháva sa premieňať jeho milosťou. To isté platí o Jakubovi, Jánovi i ostatných. A to isté platí aj dnes.

Zdá sa, že jednou z najväčších výziev súčasnej formácie je nestratiť zo zreteľa túto evanjelióvu prioritu. Cirkev nepotrebuje iba dobre pripravených odborníkov, schopných organizátorov či efektívnych pastoračných pracovníkov. Potrebuje mužov, ktorí sa naučili žiť ako Kristovi učeníci. Všetko ostatné môže byť dôležité, ale nič z toho nemôže nahradiť osobný vzťah s Majstrom, z ktorého vyrastá každé autentické povolanie a každá autentická služba.

Keď napokon vzkriesený Kristus vysielal svojich apoštolov do sveta, nehovorí im, aby šírili určitý kultúrny model, aby budovali mocenské štruktúry alebo aby získavali prívržencov. Hovorí im doslovným znením: „Choďte teda a robte mi učeníkmi všetky národy“ (Mt 28,19). Tento záverečný imperatív Matúšovho evanjelia je zároveň hermeneutickým kľúčom k celému Ježišovmu pôsobeniu. Ježiš počas svojho života robil presne to, čo po svojej Veľkej noci zveruje Cirkvi. Formoval učeníkov.

Ak teda chceme porozumieť Ježišovej pedagogike, ak chceme lepšie pochopiť podstatu kresťanskej identity a ak chceme premýšľať o formácii budúcich kňazov vo svetle evanjelia, musíme sa vrátiť k tejto Ježišovej škole učeníctva. Evanjeliá nám umožňujú sledovať jej jednotlivé etapy s pozoruhodnou jasnosťou. Vidíme, ako Ježiš povoláva, ako formuje, ako kladie nároky, ako vedie svojich učeníkov cez skúsenosť vlastnej slabosti a ako ich napokon posiela do sveta. V tejto dynamike sa rodí učeník. V tejto dynamike sa rodí aj autentický služobník evanjelia.

Preto sa v nasledujúcej reflexii pokúsime sledovať cestu učeníka tak, ako ju predstavujú evanjeliá: od povolania cez formáciu a dozrievanie až po poslanie. Nie preto, aby sme iba lepšie porozumeli príbehu prvých učeníkov, ale preto, aby sme v ich príbehu objavili trvalý model formácie, ktorý Ježiš zanechal svojej Cirkvi.

I. Povolanie – Ježiš volá

Ak chceme správne pochopiť evanjeliové učeníctvo, musíme začať tam, kde začínajú samotné evanjeliá – pri tajomstve povolania. Nie je náhodou, že prvým krokom na ceste učeníka nie je učenie, formácia ani poslanie, ale povolanie. Učeníctvo nevzniká z ľudskej iniciatívy, z osobného záujmu o náboženstvo alebo z túžby po duchovnom raste. Jeho počiatok sa nachádza v stretnutí s Ježišom, ktorý prichádza k človeku a oslovuje ho. V tomto spočíva jedna z najhlbších charakteristík evanjeliového učeníctva. Na jeho začiatku nestojí človek hľadajúci Boha, ale Boh hľadajúci človeka.

V tejto súvislosti je pozoruhodné porovnanie s prostredím, v ktorom Ježiš žil. V židovskej tradícii bolo bežné, že si žiak vyberal učiteľa, ktorého chcel nasledovať. Budúci učenec vyhľadával rabína, osvojoval si jeho výklad Tóry a postupne sa stával súčasťou jeho školy. V evanjeliách však pozorujeme opačný pohyb. Ježiš nečaká, kým k nemu prídu záujemcovia. On sám vychádza na cesty Galiley, vstupuje do každodennosti obyčajných ľudí a povoláva ich. Evanjelista Marek opisuje túto scénu s veľkou jednoduchosťou: Ježiš kráča popri Galilejskom mori, vidí Šimona a Ondreja pri práci a hovorí im: „Poďte za mnou a urobím z vás rybárov ľudí“ (Mk 1,17). O niekoľko veršov ďalej povoláva Jakuba a Jána. V centre celého rozprávania nestojí reakcia povolaných, ale osoba toho, ktorý volá. Ježišovo slovo má takú autoritu, že vytvára novú skutočnosť. Tak ako Božie slovo na počiatku stvorenia uvádzalo do existencie svet, Ježišovo slovo uvádza do existencie spoločenstvo učeníkov.

V tomto pohľade sa evanjeliové povolanie spája s veľkými povolaniami Starého zákona. Keď Boh povoláva Abraháma, neponúka mu podrobný plán budúcnosti. Hovorí jednoducho: „Odíď zo svojej krajiny“ (Gn 12,1). Keď povoláva Mojžiša pri horiacom kre, neposkytuje mu všetky odpovede na jeho otázky, ale posielala ho na cestu dôvery. Keď zaznieva hlas pri lôžku mladého Samuela alebo keď Boh oslovuje Jeremiáša, iniciatíva vždy patrí Bohu. Rovnakú logiku nachádzame aj v evanjeliách. Učeníctvo sa nezačína rozhodnutím človeka pre Krista, ale Kristovým rozhodnutím pre človeka. Azda nikde to nie je vyjadrené jasnejšie než v Ježišových slovách z Jánovho evanjelia: „Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás“ (Jn 15,16). Tieto slová nepredstavujú iba spomienku na prvé povolanie Dvanástich. Odhaľujú samotnú podstatu kresťanského povolania. Každé autentické nasledovanie Krista sa rodí z vedomia, že človek bol najprv oslovený, milovaný a vyvolený.

Ak Marek zdôrazňuje predovšetkým autoritu Ježišovho slova, Lukáš nám umožňuje nahliadnúť hlbšie do vnútorného sveta povolaného človeka. V známom príbehu o zázračnom rybolove (Lk 5,1-11) sa povolanie Petra neodohráva iba ako vonkajšia udalosť, ale ako hlboká duchovná skúsenosť. Po nečakanom úlovku Peter padá Ježišovi k nohám a vyslovuje slová, ktoré patria medzi najvýznamnejšie výroky povolania v celom Novom zákone: „Pane, odíď odo mňa, lebo som človek hriешny“ (Lk 5,8). Na prvý pohľad sa zdá, že ide o paradoxnú reakciu. Ved' človek by očakával radosť, nadšenie alebo vďačnosť. Peter však v prítomnosti Ježiša objavuje niečo iné – objavuje pravdu o sebe samom. Takto reagovali aj veľké postavy Starého zákona. Izaiáš po videní Božej slávy volá: „Beda mi, som stratený, lebo som muž nečistých perí“ (Iz 6,5). Jeremiáš sa bráni svojmu poslaniu vedomím vlastnej neschopnosti. Skutočné povolanie totiž nevedie človeka k sebavedomiu, ale k pokore. Kto sa stretne s Božou svätosťou, začína jasnejšie vidieť vlastné hranice.

Táto skúsenosť má mimoriadny význam aj pre dnešnú formáciu. Súčasná kultúra často stavia na sebaapresadení, sebarealizácii a budovaní vlastného obrazu. Evanjelium však ukazuje inú cestu. Ježiš nepovoláva človeka preto, že je dokonalý, ale preto, že ho miluje. Nepovoláva ho preto, že je pripravený, ale preto, že ho chce pripraviť. Preto Petrovu úzkosť neodstraňuje vysvetlením ani argumentáciou, ale jednoduchým slovom: „Neboj sa!“ (Lk 5,10). Toto „neboj sa“ sa tiahne celými dejinami spásy. Zaznieva pri Abrahámovi, Mojžišovi, Jeremiášovi, Panne Márii, Jozefovi i Petrovi. Je to Božia odpoveď na ľudskú nedostatočnosť. Povolanie nikdy nestojí na sile človeka, ale na vernosti toho, ktorý povoláva.

Ďalším charakteristickým znakom evanjeliového povolania je zanechanie. Marek hovorí, že Peter a Ondrej „hneď zanechali siete“ a Jakub s Jánom „zanechali svojho otca Zebedeja v lodi“ (Mk 1,18.20). Evanjelista Lukáš pri povolaní Léviho poznamenáva, že „všetko zanechal, vstal a išiel za ním“ (Lk 5,28). Tieto texty nemožno chápať iba ako historické poznámky. Vyjadrujú hlbokú teologickú pravdu. Nasledovanie Krista neznamena pridat' Ježiša k ostatným hodnotám života. Znamená postaviť ho do stredu života. Evanjeliové povolanie je radikálne práve preto, že zasahuje samotné centrum ľudskej existencie. Človek nemusí opustiť všetko navonok, ale musí byť pripravený podriaďiť všetko Kristovi. Učenie preto nie je iba prijatím určitého učenia. Je novým spôsobom existencie, v ktorom sa Ježiš stáva rozhodujúcim referenčným bodom pre všetky ostatné rozhodnutia.

V tomto bode nadobúda téma povolania osobitný význam pre dnešnú Cirkev a osobitne pre formáciu budúcich kňazov. Žijeme v spoločnosti, ktorá je charakterizovaná množstvom možností, neustálym výberom a často aj neistotou vo vzťahu k definitívnym rozhodnutiam. Mnohí mladí ľudia sa obávajú záväzkov, pretože si chcú ponechať otvorené všetky možnosti. Evanjelium však ukazuje, že ľudský život dozrieva

prostredníctvom odpovede na povolanie. Peter sa nestal tým, kým bol povolaný byť, tým, že si ponechal otvorené všetky cesty. Stal sa ním tým, že odpovedal na Kristovo volanie. V tomto zmysle je povolanie vždy cestou slobody. Nie slobody od záväzkov, ale slobody pre poslanie.

Keď sa teda pozeráme na prvé stránky evanjelií, vidíme, že Ježišova škola učeníctva nezačína prednáškou ani súborom pravidiel. Začína stretnutím. Začína pohľadom, ktorý preniká do hĺbky človeka. Začína slovom, ktoré otvára novú budúcnosť. Začína odvahou odpovedať na toto slovo. Prvým krokom učeníctva nie je vedieť viac o Kristovi, ale vykročiť za Kristom. Z toho dôvodu zostáva povolanie nielen prvou etapou evanjeliového učeníctva, ale aj trvalým základom každej kresťanskej a kňazskej identity. Lebo skôr než sa človek stane apoštolom, pastierom alebo učiteľom, je povolaný byť učeníkom toho, ktorý ho prvý oslovil a pozval: „Pod' za mnou.“

II. Formácia – Ježiš učí

Po povolaní nasleduje druhá etapa Ježišovej školy učeníctva, ktorú by sme mohli označiť slovom formácia. Ak prvá etapa odpovedá na otázku, kto iniciuje cestu učeníka, druhá odpovedá na otázku, ako sa učeník stáva tým, čím ho Ježiš povolal byť. V tejto chvíli sa dostávame do samotného srdca evanjeliového učeníctva. Keď čítame evanjeliá, veľmi skoro si uvedomíme, že Ježiš neformuje svojich učeníkov predovšetkým prostredníctvom vyučovacích metód, ktoré by sme dnes označili za pedagogické alebo akademické. Samozrejme, učí ich. Vysvetľuje podobenstvá. Vedie dialógy. Odpovedá na otázky. Napráva ich omyly. To všetko je súčasťou procesu formácie. Ak by sme však chceli pochopiť samotné jadro jeho pedagogiky, musíme sa zastaviť pri krátkej, ale mimoriadne významnej vete Markovho evanjelia: „Ustanovil Dvanástich, aby boli s ním a aby ich posielal kázať.“ (Mk 3,14)

Táto veta predstavuje akýsi program Ježišovej formácie. Je pozoruhodné, že Marek nehovorí najprv o poslaní, o kázaní ani o apoštolskej činnosti. Prvým cieľom povolania Dvanástich je, aby boli s Ježišom. Skôr než budú hovoriť v jeho mene, majú žiť v jeho blízkosti. Skôr než budú konať, majú byť. Skôr než budú poslaní, majú zostať pri svojom Majstrovi. Tento detail je natoľko dôležitý, že možno povedať: celé evanjeliové chápanie formácie vyrastá z prítomnosti. Učeník sa stáva učeníkom tým, že žije s Ježišom.

Pre moderného človeka je táto logika nezvyčajná. Žijeme vo svete, ktorý je orientovaný na výkon, efektivitu a kompetencie. Formácia sa často chápe ako získavanie vedomostí, zručností alebo praktických schopností. Evanjeliá však ukazujú inú perspektívu. Ježiš najprv vytvára spoločenstvo života. Učeníci s ním kráčajú po galilejských cestách, stolujú s ním, pozorujú jeho vzťah k Otcovi, sledujú jeho modlitbu, počúvajú jeho

rozhovory so zástupmi i jednotlivcami. Formácia sa neodohráva iba v okamihoch vyučovania. Odohráva sa v každodennom zdieľaní života.

V tomto zmysle je Ježišova pedagogika hlboko vtelená. Neodovzdáva iba obsah učenia. Odovzdáva spôsob života. Učeníci sa neučia iba tomu, čo má človek veriť. Učia sa tomu, ako má veriaci človek žiť. Ich školou nie je predovšetkým učebnica, ale osoba Ježiša Krista.

Cieľom Ježišovej formácie nie je informácia, ale transformácia. Nejde o rozšírenie poznania, ale o premenu človeka. Ježiš nechce vytvoriť odborníkov na náboženské otázky. Chce vytvoriť ľudí, ktorí budú myslieť, cítiť a konať podľa logiky Božieho kráľovstva.

Tento proces možno sledovať vo všetkých evanjeliách. Učeníci sú neustále vystavovaní situáciám, ktoré menia ich chápanie Boha, človeka i seba samých. Učia sa novému pohľadu na moc, keď vidia Ježiša skloniť sa k malomocnému. Učia sa novému pohľadu na autoritu, keď pozorujú, ako slúži druhým. Učia sa novému pohľadu na veľkosť, keď počujú, že prvý má byť služobníkom všetkých. Učia sa novému pohľadu na Boha, keď Ježiš nazýva Boha svojím Otcom a pozýva ich do rovnakého vzťahu.

Tu sa nachádza jedna z najhlbších črt evanjeliového učeníctva. Učeník sa neučí predovšetkým z Ježišových slov, ale z Ježišovho života. Ježiš sám je obsahom svojej pedagogiky. On nie je iba učiteľom cesty. On je cestou. Nie je iba sprostredkovateľom pravdy. On je pravda. Nie je iba hlasateľom života. On je život.

Možno z tohto dôvodu venujú evanjeliá takú pozornosť Ježišovej blízkosti s učeníkmi. Evanjelista Marek opakovane zdôrazňuje, že Ježiš si ich berie bokom. Matúš zaznamenáva súkromné vysvetľovanie podobenstiev. Lukáš často ukazuje Ježiša na ceste s učeníkmi. Ján ide ešte ďalej a celé bloky svojho evanjelia venuje rozhovorom medzi Ježišom a jeho učeníkmi počas poslednej večere. Vo všetkých týchto textoch nachádzame rovnakú logiku: formácia vzniká zo spoločenstva života.

Táto skutočnosť má mimoriadny význam aj pre súčasnú formáciu budúcich kňazov. Dnes disponujeme kvalitnými študijnými programami, psychologickými poznatkami i prepracovanými formačnými dokumentmi. To všetko je dôležité. Evanjeliá nám však pripomínajú niečo, čo nemožno nahradiť žiadnou metodikou. Podstatou kresťanskej formácie zostáva osobný vzťah s Kristom. Ak sa tento vzťah stane okrajovým, formácia môže byť odborne kvalitná, ale stratí svoje evanjeliové jadro.

Nie náhodou tu nachádzame jednu z najväčších výziev dnešnej doby. Mladý človek môže vedieť mnoho o Kristovi, a predsa Krista osobne nepoznať. Môže študovať teológiu a pritom ešte nevstúpiť do hlbokého vzťahu s tým, o ktorom študuje. Evanjeliá však ukazujú, že Ježiš netvorí svojich učeníkov prostredníctvom vzdialeného odovzdávania

poznatkov. Formuje ich svojou prítomnosťou. Učeník sa rodí tam, kde sa človek učí žiť s Kristom, počúvať ho, nechať sa ním viesť a postupne prijímať jeho spôsob myslenia.

Azda aj preto druhá etapa učeníctva nie je predovšetkým školou vedomostí, ale školou blízkosti. Ježiš formuje svojich učeníkov tým, že ich pozýva zostať s ním. Až z tejto blízkosti sa rodí všetko ostatné: porozumenie jeho slovám, prijatie jeho hodnôt, schopnosť niesť kríž i odvaha prijať poslanie. Skôr než sa učeník stane apoštolom, musí sa naučiť žiť v prítomnosti svojho Majstra. Lebo iba ten, kto bol s Kristom, môže neskôr autenticky hovoriť a konať v jeho mene.

III. Nároky – Ježiš kladie požiadavky

Po skúsenosti povolania a po období formácie prichádzame k tretej etape evanjeliového učeníctva. Je to etapa, bez ktorej by sa celé Ježišovo dielo mohlo zmeniť na príťažlivú, ale povrchnú náboženskú ponuku. Evanjeliá totiž veľmi jasne ukazujú, že Ježiš nielen povoláva a formuje, ale zároveň kladie nároky. Ak prvé dve etapy odhaľujú krásu nasledovania, tretia odhaľuje jeho cenu. V tejto skutočnosti sa ukazuje rozdiel medzi obdivovateľom a učeníkom.

Pri čítaní evanjelií si nemožno nevšimnúť isté napätie. Na jednej strane Ježiš priťahuje zástupy. Ľudia prichádzajú, aby ho počúvali, aby videli jeho zázraky, aby sa dotkli jeho uzdravujúcej moci. Na druhej strane však ten istý Ježiš opakovane vyslovuje slová, ktoré zástupy zneisťujú a ktoré neraz vedú k odchodu mnohých nasledovníkov. Ježiš nikdy nezískava učeníkov tým, že by znižoval nároky. Naopak, čím bližšie človek prichádza k jadrú učeníctva, tým jasnejšie počuje požiadavky, ktoré z neho vyplývajú.

Možno povedať, že jednou z najväčších zvláštností evanjeliového učeníctva je skutočnosť, že Ježiš nikdy neskrýva cenu nasledovania. V mnohých oblastiach života sa človek najprv nechá získať príťažlivou ponukou a až neskôr objavuje jej náročnosť. Ježiš postupuje opačne. Už od začiatku hovorí o tom, čo bude nasledovanie stáť. Ak niekto chce byť jeho učeníkom, musí byť pripravený vykročiť na cestu, ktorá vedie cez sebazaprenie, slobodu od vlastného ega a napokon aj cez kríž.

Z tohto dôvodu patria medzi najdôležitejšie texty evanjeliového učeníctva Ježišove slová: „Ak chce niekto ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž každý deň a nasleduje ma“ (Lk 9,23). Tieto slová sú známe, ale ich radikálnosť nás môže znepokojsť. V modernom človeku spontánne vyvolávajú otázku, či Ježiš od svojich nasledovníkov nežiada priveľa. Aby sme im správne porozumeli, musíme si uvedomiť, že Ježiš tu nehovorí o odmietnutí vlastnej dôstojnosti ani o sebazničení. Hovorí o oslobodení od falošného stredu života. Sebazaprenie v evanjeliovom zmysle znamená prestať stavať seba samého do centra a postaviť do jeho stredu Krista.

V tomto bode sa evanjelium dostáva do priameho dialógu s každou epochou, no možno osobitne s našou súčasnosťou. Kultúra, v ktorej žijeme, kladie veľký dôraz na autonómiu jednotlivca, na sebarealizáciu a na právo človeka definovať si vlastnú cestu bez vonkajších obmedzení. Mnohé z týchto dôrazov obsahujú legitímne a pozitívne prvky. Evanjelium však pripomína, že človek nenachádza svoju identitu tým, že sa uzavrie do seba, ale tým, že sa daruje. Ježišova logika je paradoxná: „Kto by si chcel zachrániť život, stratí ho, ale kto stratí svoj život pre mňa, zachráni si ho“ (Lk 9,24). To je jeden z najväčších paradoxov kresťanskej antropológie. Človek nachádza seba samého práve vtedy, keď sa prestáva sústreďovať výlučne na seba.

Ďalším charakteristickým znakom Ježišových požiadaviek je ich absolútnosť. V desiatej kapitole Matúšovho evanjelia Ježiš vyslovuje slová, ktoré patria medzi najnáročnejšie v celom Novom zákone: „Kto miluje otca alebo matku viac ako mňa, nie je ma hoden“ (Mt 10,37). Tieto slová nemožno chápať ako odmietnutie rodinných vzťahov. Ježiš sám potvrdzuje hodnotu rodiny a prikázanie lásky k rodičom. Chce však ukázať niečo zásadné: nasledovanie Božieho kráľovstva si nárokuje prvenstvo. V živote učeníka nemôže existovať hodnota, ktorá by stála nad Kristom.

Tento princíp má hlboký teologický význam. V Starom zákone patrilo absolútne prvenstvo výlučne Bohu. Keď Ježiš vyžaduje takúto prioritu vo vzťahu k sebe samému, odhaľuje tým nielen nároky učeníctva, ale aj svoju vlastnú identitu. Nároky učeníctva sú vždy úmerné tomu, kto ich vyslovuje. Ježiš si môže nárokovať absolútnu oddanosť iba preto, že v ňom koná a zjavuje sa sám Boh.

Mimoriadne dôležitým textom je aj štrnásť kapitola Lukášovho evanjelia, kde Ježiš hovorí o potrebe „vypočítať náklady“ pred začatím stavby veže alebo pred vojenským ťažením (Lk 14,25–33). Tieto podobenstvá sú často prehliadané, no pre pochopenie učeníctva sú zásadné. Ježiš nechce emocionálne rozhodnutia bez hĺbky. Nechce nadšenie, ktoré rýchlo vyprchá. Učeníctvo nie je spontánny impulz, ale životná voľba. Je to rozhodnutie, ktoré musí preniknúť všetky oblasti života.

V tomto vidím jeden z najväčších prínosov evanjelia pre dnešnú formáciu. Žijeme v kultúre okamžitosti. Sme zvyknutí na rýchle odpovede, okamžité výsledky a krátkodobé záväzky. Evanjeliové učeníctvo však človeka vedie k trpezlivosti, vernosti a vytrvalosti. Formácia nie je projekt na niekoľko rokov. Je to celoživotný proces. Byť učeníkom znamená každý deň znovu odpovedať na Kristovo volanie a každý deň znovu prijímať jeho nároky.

Osobitným spôsobom sa to týka formácie budúcich kňazov. V seminári možno nadobudnúť vedomosti, osvojiť si pastoračné zručnosti a získať potrebnú prípravu na službu. Evanjeliá však pripomínajú, že skutočné učeníctvo sa meria nie iba tým, čo človek vie alebo dokáže, ale tým, do akej miery dovolil Kristovi vstúpiť do stredu svojho

života. Najväčšou výzvou nie je intelektuálna náročnosť teológie, ale každodenné rozhodovanie pre Krista. Práve tu sa rodí autenticita povolania.

Pri pohľade na Ježišove požiadavky by sme však urobili chybu, keby sme ich vnímali iba ako sériu príkazov alebo obmedzení. V skutočnosti sú výrazom jeho dôvery v človeka. Ježiš kladie veľké nároky preto, lebo človeka považuje za schopného veľkej odpovede. Neuspokojuje sa s priemernosťou, pretože vie, pre akú plnosť života bol človek stvorený. Každá jeho požiadavka je v konečnom dôsledku pozvaním k väčšej slobode, väčšej láske a väčšej podobnosti s ním samým.

Je potrebné jednoznačne povedať, že nároky učeníctva nemožno oddeliť od predchádzajúcich etáp. Ježiš najprv povoláva a formuje, až potom kladie požiadavky. Kríž prichádza po skúsenosti blízkosti. Sebazaprenie prichádza po skúsenosti povolania. Náročnosť evanjelia sa stáva zrozumiteľnou iba tomu, kto už objavil krásu vzťahu s Kristom. Učeník neprijíma kríž preto, že by miloval utrpenie, ale preto, že miluje toho, za kým ide.

A tak sa v tretej etape Ježišovej školy učeníctva odhaľuje jedna z najhlbších právd evanjelia. Nasledovanie Krista nie je iba privilegiom. Je aj výzvou. Nie je iba darom. Je aj úlohou. Nie je iba cestou útechy. Je aj cestou kríža. Avšak na tejto ceste sa človek postupne stáva tým, kým ho Boh od počiatku zamýšľal mať. Lebo autentické učeníctvo nevyrastá z pohodlia, ale z vernosti. Lebo vernosť je miestom, kde sa povolaný človek začína premieňať na skutočného Kristovho učeníka.

IV. Dozrievanie – učeník zlyháva a rastie

Ak sme v predchádzajúcej časti videli, že Ježišovo učeníctvo nie je bez nárokov, teraz sa dostávame k etape, ktorá je azda najľudskejšia a zároveň teologicky najhlbšia. Je to etapa dozrievania. Evanjeliá totiž veľmi realisticky ukazujú, že medzi povolaním a poslaním neleží priama a bezproblémová cesta. Medzi týmito dvoma bodmi sa nachádza dlhý proces vnútorného rastu, ktorý je poznačený nepochopením, slabosťou, krízami, zlyhaniami a opätovným vstávaním. Ak by evanjeliá chceli vytvoriť idealizovaný obraz prvých učeníkov, mnohé texty by v nich nikdy nenašli miesto. Evanjelisti však vedome zachovávajú príbehy, ktoré ukazujú slabosť Petra, nerozumnosť Dvanástich, ich strach, ich hádky a ich útek od kríža. Robia to preto, lebo chcú ukázať niečo podstatné: učeník sa nerodí ako hotový človek. Učeník dozrieva.

V tomto bode sa evanjeliá stávajú mimoriadne aktuálnymi pre každú formáciu. Jedným z veľkých pokušení každej doby je predstava, že formácia môže vytvoriť dokonalého človeka. Niekedy sa táto predstava objavuje v akademickej oblasti, inokedy v duchovnom živote alebo v pastorácii. Evanjeliá však ukazujú úplne inú logiku. Ježiš si nevyberá dokonalých ľudí a následne ich neposiela do sveta. Vyberá si obyčajných ľudí

a trpezlivo ich vedie cestou, na ktorej sa učia prijímať vlastnú krehkosť a zároveň dôverovať Božej milosti. Práve preto sú príbehy o zlyhaniach učeníkov neoddeliteľnou súčasťou evanjeliového rozprávania. Bez nich by sme nepochopili pedagogiku Ježišovho učeníctva.

Mimoriadne výrečný je v tomto smere príbeh Petra. V celých evanjeliách vystupuje ako reprezentant Dvanástich, ale zároveň aj ako reprezentant každého učeníka. Je prvý pri vyznaní viery pri Cézarei Filipovej: „Ty si Mesiáš, Syn živého Boha“ (Mt 16,16). Ježiš na jeho vyznanie reaguje blahoslavenstvom a prisľúbením osobitného poslania. Zdalo by sa, že Peter konečne pochopil. A predsa sa len o niekoľko veršov neskôr stáva adresátom jedného z najtvrdších Ježišových napomenutí: „Chod' mi z cesty, satan!“ (Mt 16,23). Tento kontrast nie je náhodný. Evanjelista chce ukázať, že človek môže správne vyznať vieru a zároveň ešte stále nechápať cestu, ktorou Boh vedie svoje dielo. Peter prijíma Mesiáša, ale odmieta kríž. Prijíma slávu, ale nerozumie obeť. Práve preto potrebuje ďalšiu formáciu.

V tomto príbehu sa skrýva jedna z najväčších lekcií pre každého formátora. Ani úprimná viera ešte automaticky neznamená duchovnú zrelosť. Človek môže milovať Krista a jednako ešte stále rozmýšľať podľa ľudskej logiky. Môže mať správne teologické odpovede a pritom ešte nepochopiť evanjelióvu logiku kríža. Formácia preto nie je iba odovzdávanie vedomostí ani pestovanie náboženskej praxe. Je to pomalý proces premieňania spôsobu myslenia. Ježiš neformuje iba názory svojich učeníkov. Formuje ich srdce.

Rovnako významné sú texty, ktoré ukazujú opakované nepochopenie Dvanástich. Evanjelista Marek, ktorý je v tomto smere mimoriadne úprimný, zaznamenáva viacero situácií, v ktorých učeníci nerozumejú Ježišovým slovám ani jeho skutkom. Po rozmnožení chlebov Marek poznamenáva, že „nepochopili zmysel chleba, lebo ich srdce bolo otupené“ (Mk 6,52). Po ďalšom rozmnožení chlebov ich Ježiš napomína otázkami, ktoré majú takmer prorocký charakter: „Máte oči a nevidíte? Máte uši a nepočujete?“ (Mk 8,18). Tieto texty sú pozoruhodné tým, že sa netýkajú zástupov ani protivníkov. Týkajú sa najbližších Ježišových spolupracovníkov.

Evanjelisti tým chcú naznačiť, že blízkosť Ježiša sama osebe ešte nezaručuje porozumenie. Učeník potrebuje čas. Potrebuje prejsť procesom dozrievania. Potrebuje sa naučiť pozeráť na skutočnosť očami viery. Aj tu nachádzame dôležitý odkaz pre dnešnú formáciu. V dobe, ktorá očakáva rýchle výsledky, nám evanjeliá pripomínajú pedagogiku trpezlivosti. Ježiš formuje svojich učeníkov tri roky, a predsa ich nachádza nepochopivých, bojazlivých a často zmätených. Napriek tomu ich neodmieta. Neprestáva ich viesť. Neprestáva v nich vidieť budúcnosť, ktorú oni sami ešte nevidia.

Vrcholným momentom tejto pedagogiky je príbeh Petrovoho zapretia. V Lukášovom evanjeliu Ježiš Petrovi oznamuje: „Šimon, Šimon, hľa, satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu. Ale ja som prosil za teba, aby neochabla tvoja viera. A ty, až sa raz obrátiš, posilňuj svojich bratov“ (Lk 22,31–32). Je pozoruhodné, že Ježiš hovorí o Petrovom budúcom poslaní ešte pred jeho pádom. Vidí jeho slabosť, pozná jeho blížiacu sa zlyhanie, a predsa mu dôveruje. Peter následne zapiera svojho Majstra, ale jeho príbeh sa nekončí pri zlyhaní. Evanjelium ukazuje, že rozhodujúca nie je samotná slabosť, ale to, čo Boh dokáže zo slabosti vytvoriť.

Tu sa dostávame k jadrú kresťanského dozrievania. Evanjeliá neučia, že zrelý učeník je človek bez zlyhaní. Učia, že zrelý učeník je človek, ktorý sa naučil žiť z Božieho milosrdenstva. Najhlbšia premena Petra sa neodohráva pri Galilejskom mori na začiatku jeho povolania, ale po jeho páde a odpustení. Preto Jánovo evanjelium venuje takú pozornosť stretnutiu vzkrieseného Krista s Petrom pri Tiberiadskom jazere (Jn 21,15–19). Tri otázky o láske nie sú iba rehabilitáciou Petra. Sú jeho novým povolaním. Tentoraz však už Peter nestojí pred Ježišom ako sebavedomý učeník, ktorý si myslí, že nikdy nezlyhá. Stojí pred ním ako človek, ktorý pozná vlastnú slabosť a ktorý sa naučil dôverovať viac Kristovej milosti než sebe samému.

Možno práve tu sa nachádza jedna z najdôležitejších lekcií pre formáciu budúcich kňazov. Formácia nemôže byť iba procesom identifikácie slabostí a ich odstraňovania. Musí byť zároveň procesom učenia sa dôvere v Božiu milosť. Samozrejme, ľudská zrelosť, psychická integrita a morálna zodpovednosť zostávajú nevyhnutné. Evanjeliá však ukazujú, že ani tie najlepšie ľudské predpoklady nenahradia skúsenosť obrátenia. Ježiš formuje svojich učeníkov nielen cez úspechy, ale aj cez ich pády. Nie preto, že by pád bol cieľom, ale preto, že v skúsenosti vlastnej krehkosti sa človek učí pokore, súcitu a dôvere.

Táto perspektíva je mimoriadne dôležitá aj pre dnešných formátorov. Niekedy môže vzniknúť pokušenie vnímať každú slabosť ako prekážku povolania alebo každú krízu ako dôkaz zlyhania formácie. Evanjeliá nás učia väčšej múdrosti. Ukazujú, že kríza môže byť miestom rastu. Zlyhanie môže byť začiatkom hlbšieho obrátenia. Som presvedčený, že človek, ktorý sa stretol s vlastnou slabosťou a dovolil Bohu, aby ju premenil, môže neskôr autenticky sprevádzať druhých.

Keď sa teda pozeráme na štvrtú etapu Ježišovej školy učeníctva, objavujeme prekvapivú pravdu. Ježiš neformuje svojich učeníkov mimo ich ľudskosti, ale práveže uprostred nej. Nevedie ich po ceste bez pádov, ale po ceste, na ktorej sa učia vstávať. Nepremieňa ich na bezchybných hrdinov, ale na ľudí, ktorí sa naučili dôverovať Bohu viac než sebe. V tom spočíva ich skutočné dozrievanie. Lebo zrelosť evanjeliového učeníka sa nemeria neprítomnosťou slabosti, ale hĺbkou dôvery v Krista, ktorý zostáva verný aj vtedy, keď človek zakúša vlastnú krehkosť.

V. Poslanie – Ježiš posielala

Po ceste povolania, formácie, nárokov a dozrievania prichádzame k poslednej etape evanjeliového učeníctva. Táto etapa však nie je iba záverom celého procesu. V istom zmysle predstavuje jeho skutočný cieľ. Všetko, čo Ježiš počas rokov konal so svojimi učeníkmi, smerovalo k tomuto okamihu. Povolal ich, aby boli s ním. Formoval ich svojím slovom a príkladom. Viedol ich cez náročnú cestu kríža, nepochopenia a vlastnej slabosti. A napokon ich posielala. V tomto sa ukazuje, že evanjeliové učeníctvo nie je uzavretou cestou osobnej dokonalosti, ale dynamickou skutočnosťou, ktorá smeruje k službe a poslaniu.

Ak pozorne čítame evanjeliá, zistíme, že myšlienka poslania nie je prítomná až na ich konci. Objavuje sa už od samého začiatku Ježišovho vzťahu k učeníkom. Keď pri Galilejskom mori povoláva Šimona a Ondreja, nehovorí iba: „Poďte za mnou“, ale zároveň dodáva: „Urobím z vás rybárov ľudí“ (Mk 1,17). Budúce poslanie je prítomné už v samotnom povolaní. Ježiš od začiatku formuje učeníkov s vedomím, že jedného dňa budú pokračovať v jeho diele. To je veľmi dôležitý moment. Učeníctvo sa v evanjeliách nikdy nechápe ako cieľ sám osebe. Je cestou, ktorá vedie k účasti na Kristovom poslaní.

Táto perspektíva nám pomáha lepšie pochopiť aj význam Ježišovej formácie. Počas svojho verejného účinkovania Ježiš neodovzdáva iba určité poznatky. Formuje ľudí, ktorí budú po jeho odchode schopní niesť ďalej jeho prítomnosť. Evanjeliá nám ukazujú, že Ježiš myslí na budúcnosť od samého začiatku. Keď vysvetľuje podobenstvá, pripravuje budúcich kazateľov evanjelia. Keď ich učí modliť sa, pripravuje budúcich duchovných vodcov. Keď ich vedie cez skúsenosť vlastnej slabosti, pripravuje budúcich pastierov, ktorí budú rozumieť slabostiam druhých. Celá Ježišova pedagogika smeruje k poslaniu.

Prvý významný predobraz tohto poslania nachádzame už počas Ježišovho verejného účinkovania, keď vysielala Dvanástich (Mt 10,1–42; Mk 6,7–13; Lk 9,1–6) a neskôr sedemdesiatdvoch učeníkov (Lk 10,1–20). Tieto texty sú mimoriadne dôležité, pretože nám umožňujú nahliadnuť do Ježišovho chápania misie. Učeníci nie sú poslaní ako nezávislí jednotlivci. Sú poslaní v mene Ježiša a s účasťou na jeho autorite. Nehlásajú samých seba, ale Božie kráľovstvo. Nie sú nositeľmi vlastného programu, ale pokračovateľmi jeho diela. Už tu sa ukazuje jedna zo základných charakteristík kresťanskej misie: učeník nikdy nevystupuje ako vlastník posolstva. Zostáva svedkom toho, čo prijal.

Tento moment má mimoriadnu aktuálnosť aj pre dnešnú Cirkev. Žijeme v kultúre, ktorá často zdôrazňuje individualitu, originalitu a sebakpresadenie. Aj v pastorácii môže vzniknúť pokušenie budovať vlastné projekty, vlastnú popularitu alebo vlastný štýl

služby. Evanjeliá však pripomínajú, že kresťanské poslanie vždy zostáva účasťou na Kristovom poslaní. Učeník nie je povolaný, aby bol originálnejší než Kristus. Je povolaný, aby bol Kristovi verný. Vernosť evanjeliu zostáva základným kritériom každej autentickej služby.

Vrchol celej témy poslania však nachádzame až po zmŕtvychvstaní. Je veľmi výrečné, že všetky štyri evanjeliá končia scénami, v ktorých vzkriesený Kristus posielala svojich učeníkov. Akoby tým evanjelisti chceli povedať, že celé Ježišovo dielo smerovalo k tomuto momentu. V Matúšovom evanjeliu zaznieva veľké misijné poverenie: „Chodte teda a robte učeníkmi všetky národy“ (Mt 28,19). V Markovom evanjeliu sa hovorí o ohlasovaní evanjelia celému stvoreniu. Lukáš zdôrazňuje svedectvo o pokání a odpustení hriechov všetkým národom. Ján predstavuje poslanie slovami: „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás“ (Jn 20,21). Táto Jánova formulácia nám umožňuje preniknúť najhlbšie do tajomstva kresťanskej misie. Ježiš neposiela učeníkov iba vykonávať určité úlohy. Vŕahuje ich do vlastného vzťahu s Otcom a do vlastného poslania. Tak ako Syn prišiel na svet, aby zjavoval Otca, tak teraz učenici vstupujú do sveta, aby zjavovali Krista. Kresťanská misia teda nie je iba aktivitou Cirkvi. Je pokračovaním samotného Kristovho poslania v dejinách.

V tomto svetle nadobúda nový význam aj posledný verš Matúšovho evanjelia: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (Mt 28,20). Ježiš neposiela svojich učeníkov do sveta samotných. Prítomnosť, ktorá bola jadrom ich formácie, sa stáva aj základom ich misie. To je veľmi dôležitá teologická pravda. Učeník nie je poslaný preto, že by už Krista nepotreboval. Je poslaný práve preto, že Kristus zostáva s ním. Poslanie nie je opakom spoločenstva s Kristom. Je jeho pokračovaním.

Ide o jeden z najdôležitejších odkazov pre dnešnú formáciu budúcich kňazov. Seminárna formácia nemôže byť chápaná ako príprava na výkon určitej profesie. Ak by sme sa na kňazstvo pozerali iba cez optiku funkcií, kompetencií a úloh, nepochopili by sme jeho evanjelióvu podstatu. Kňaz je predovšetkým učeník, ktorý bol poslaný. Celá jeho služba vyrastá zo vzťahu ku Kristovi a zostáva službou Kristovmu poslaniu. Z toho dôvodu nemožno oddeliť formáciu od misie. Formácia, ktorá nevychováva k misijnému zmýšľaniu, zostáva neúplná. A misia, ktorá nevyrastá z hlbokého vzťahu ku Kristovi, sa veľmi rýchlo vyčerpá.

Osobitne v dnešnej Európe nadobúda táto otázka nový význam. Mnohí hovoria o sekularizácii, o oslabovaní náboženského života, o kríze viery či o strate kresťanskej identity. Evanjeliá nás však učia pozerať sa na situáciu inak. Keď Ježiš posielal svojich učeníkov, neposielať ich do ideálneho sveta. Posielať ich do sveta plného odporu, neistoty a neprijatia. A predsa ich posielal s dôverou. Nie preto, že by boli silní oni sami, ale preto, že moc evanjelia presahuje ľudské limity.

Bratia, je veľmi dôležité, aby sa aj dnešní budúci kňazi neučili iba spravovať existujúce štruktúry, ale aby sa učili misijnému pohľadu na svet. Evanjeliá nepoznajú učeníka, ktorý by zostal uzavretý do seba. Každé autentické stretnutie s Kristom v sebe nesie misijnú dynamiku. Človek, ktorý skutočne zakúsil Kristovu blízkosť, prirodzene túži, aby ho spoznali aj ďalší.

Na konci evanjelií preto nestojí obraz dokonalých ľudí, ktorí úspešne absolvovali formáciu. Stojí tam spoločenstvo učeníkov, ktorí boli povolání, formovaní, skúšaní, odpustení a poslaní. A práve v tom spočíva ich veľkosť. Nie v tom, že sa stali bezchybnými, ale v tom, že dovolili Kristovi, aby cez ich život pokračoval vo svojom diele.

Tak sa napokon uzatvára celá cesta učeníctva. Ježiš volá človeka z jeho každodennosti. Formuje ho svojou prítomnosťou. Učí ho niesť nároky evanjelia. Vedie ho cez skúsenosť vlastnej slabosti a milosrdenstva. A napokon ho posielajú do sveta ako svedka Božieho kráľovstva. V tomto pohybe od povolania k poslaniu sa rodí autentický učeník. Z takéhoto učeníka môže vyrásť autentický kňaz, ktorý nebude iba vykonávateľom služby, ale živým pokračovateľom Kristovho poslania v dnešnom svete.

Záver

Drahí bratia, na konci našej reflexie sa vraciame tam, kde sa začínajú evanjeliá a kde sa napokon začína aj každé autentické kresťanské povolanie – k Ježišovi, ktorý volá človeka, aby ho nasledoval. Keď sme počas tejto prednášky sledovali cestu učeníka od povolania cez formáciu, nároky a dozrievanie až po poslanie, mohli sme si uvedomiť, že evanjeliá nám neponúkajú iba obraz prvých nasledovníkov Ježiša. Ponúkajú nám model kresťanskej existencie a zároveň model každej autentickéj formácie v Cirkvi.

Pri pozornom čítaní evanjelií totiž objavujeme, že Ježiš nevytvára predovšetkým organizáciu, ale spoločenstvo učeníkov. Jeho metódou nie je najprv odovzdávanie úloh, ale vytváranie vzťahu. Jeho cieľom nie je iba pripraviť ľudí na určitú službu, ale priviesť ich k takej jednote s ním, aby sa ich život postupne stal pokračovaním jeho vlastného života a poslania. Preto možno povedať, že jedným z najväčších diel, ktoré Ježiš počas svojho pozemského života uskutočnil, bolo formovanie učeníkov.

V tomto svetle môžeme lepšie chápať aj naše vlastné poslanie v oblasti formácie. Ak je pravda, že prvou identitou Petra nebol apoštol, ale učeník, potom to isté platí aj o každom budúcom kňazovi. Skôr než sa stane kazateľom, pastierom, spovedníkom alebo učiteľom, musí sa naučiť žiť ako učeník. Skôr než bude hovoriť o Kristovi, musí sa naučiť žiť s Kristom. Skôr než bude viesť druhých, musí sa sám nechať viesť Evanjeliom.

Myslím si, že v tomto nachádzame jednu z najväčších výziev súčasnej formácie. Dnešný svet ponúka nespočetné množstvo informácií, možností a podnetov, ale zároveň často trpí nedostatkom hlbokých vzťahov, vernosti a schopnosti celoživotného nasledovania. O to viac je potrebné, aby semináre zostávali miestami, kde sa človek učí nielen teológii, ale predovšetkým učenictvu; miestami, kde sa neformujú iba budúci odborníci na posvätné vedy, ale muži schopní počúvať Kristov hlas, rozlišovať jeho vôľu a kráčať za ním aj vtedy, keď cesta vedie cez nároky, neistotu alebo kríž.

Keď sa pozrieme na Dvanástich, nemôžeme neobdivovať Ježišovu trpezlivosť. Vidí ich nepochopenie, ich ambície, ich slabosti i zlyhania, a predsa ich neprestáva viesť. Dokáže vidieť budúceho apoštola tam, kde ostatní vidia iba rybára. Dokáže vidieť budúceho pastiera tam, kde sa človek stretáva s vlastnou slabosťou. Tento Kristov pohľad môže byť veľkou inšpiráciou aj pre každého formátora. Formovať znamená nielen hodnotiť prítomnosť, ale predovšetkým pomáhať objavovať budúcnosť, ktorú Boh pripravuje pre človeka.

Napokon si môžeme pripomenúť, že posledné Ježišovo slovo v Matúšovom evanjeliu nie je iba príkazom, ale aj prísľubom. Po tom, čo učeníkov posielal do sveta, dodáva: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (Mt 28,20). Cirkev nikdy neformuje sama. Každé povolanie, každé obrátenie, každý rast vo viere zostáva predovšetkým dielom Kristovej milosti. Našou úlohou je spolupracovať na tomto diele s pokorou, dôverou a vytrvalosťou.

Preto by som chcel na záver vysloviť jednoduché želanie. Nech naše semináre zostanú miestami, kde sa mladí muži učia žiť s Kristom, počúvať jeho slovo a nasledovať ho celým svojím životom. Nech sa v nich formujú nielen budúci kňazi, ale predovšetkým autentickí učenici Ježiša Krista. Lebo tam, kde sa rodia skutoční učenici, tam sa rodia aj dobrí pastieri. A tam, kde Kristus nachádza ľudí ochotných nasledovať ho, tam jeho evanjelium neprestáva prinášať ovocie v každej generácii Cirkvi.

Ďakujem vám za vašu službu, za vašu trpezlivosť a za vaše svedectvo. Nech vás v tomto krásnom a zodpovednom poslaní sprevádza Pán, ktorý aj dnes volá, formuje a posielal svojich učeníkov.